

Aan
de gemeenteraad

Datum 19 maart 2024
Zaaknummer 2024-0029629
Betreft Handboek Natuurinclusief bouwen en ontwerpen

Vergadering van

Portefeuillehouder: Maarten Burggraaf
Begrotingsprogramma Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht
Kernteam/Opgave: Ruimtelijke Kwaliteit - Ruimtelijke Projecten & Realisatie
Auteur: Sjoerd-Dirk Fiaschi-van der Est
E-mail: sd.fiaschi-van.der.est@dordrecht.nl
Verantwoordelijke: Sjoerd-Dirk Fiaschi-van der Est
Openbaar: Ja

Raadsinformatiebrief

Hoe zijn de bevoegdheden rond dit onderwerp verdeeld?

De verantwoordelijkheid voor de vaststelling van het handboek ligt bij het college. De gemeenteraad ontvangt na vaststelling door het college de raadsinformatiebrief (en bijlagen) over het Handboek Natuurinclusief bouwen en ontwerpen. De gemeenteraad van Dordrecht heeft de Omgevingsvisie, waarin het ruimtelijk beleid is samengebracht tot één visie op de fysieke leefomgeving, op 28 april 2021 vastgesteld. De doelen uit de Omgevingsvisie worden verder uitgewerkt in programma's en in een omgevingsplan. Het Handboek Natuurinclusief bouwen en ontwerpen bevat een concrete uitwerking van het doel "beschermend en bevorderend voor biodiversiteit".

Wat is de aanleiding om deze informatie kenbaar te maken?

In Dordrecht worden we omgeven door prachtige natuur. Rondom de stad én in de stad! Dordrecht is trots op haar natuur, maar is ook een snelgroeiende stad. Om een gezonde, aantrekkelijke en duurzame leefomgeving voor mens en dier te maken, moet de natuur een volwaardige plaats krijgen bij het ontwerpen van nieuwbouw (inclusief verbouw) en de openbare ruimte.

Biodiversiteit betekent verschillend (= divers) leven (= bios). Het gaat om alle planten en dieren, inclusief mensen, die onderdeel uitmaken van een natuurlijk systeem. Het eiland van Dordrecht heeft een groot scala aan typen natuur beschikbaar voor een rijk flora- en faunaleven. Die versterken de identiteit en de kwaliteit van Dordrecht ook. Denk aan ons zoetwatergetijdenlandschap, dijken, killen, boomkronen en begroeide kademuren in de historische havens. Een sterke biodiversiteit levert ons baten op. Zo profiteren we van bijen die onze landbouwgewassen bestuiven en brengt de schaduw van bomen ons verkoeling op warme dagen.

In Nederland, ook in Dordrecht, gaat de biodiversiteit al langere tijd achteruit. Dit komt onder andere door de verstedelijking en het veranderend klimaat. De Omgevingswet beschermt slechts een klein deel van onze biodiversiteit en alleen in bepaalde gevallen. Daarbij biedt de wet geen oplossing voor andere problemen, zoals het veranderend klimaat en het verdwijnen van groen uit de stad. Aanvullend beleid is dus nodig om de biodiversiteit, maar ook de baten die het ons oplevert, te behouden en te bevorderen.

Op 7 november 2023 heeft uw raad de motie van Partij van de Dieren "231107/M3 Natuurinclusief verduurzamen" aangenomen. De motie bevatte een verzoek aan ons college om, net als het handboek Natuurinclusief bouwen en ontwerpen (NIBO), een extra handboek te maken voor natuurinclusief verduurzamen. Deze motie is niet de aanleiding geweest om het handboek NIBO op te stellen. Wel hebben beide handboeken het doel om de biodiversiteit te beschermen en te bevorderen. Het handboek NIBO doet dit voor (bouw)plannen en projecten in de stad, een handboek natuurinclusief verduurzamen doet dit om de energietransitie natuurinclusief te maken.

Wat is de te delen informatie?

Met het Handboek Natuurinclusief bouwen en ontwerpen (hierna: NIBO) maakt Dordrecht werk van haar ambitie om de biodiversiteit te borgen in de bebouwde omgeving. Dit gebeurt door plekken (of biotopen) te maken of te behouden voor planten en dieren die er kunnen (over)leven en er zich voortplanten. NIBO staat in deze context voor:

Een duurzame vorm van bouwen en ontwerpen, waarin het project bijdraagt aan het behoud of de vergroting van biodiversiteit. In zowel de (particulier) gebouwde als openbare ruimte, binnen en buiten de stad.

Inhoudelijk geeft het Handboek NIBO uitvoering aan de ambities uit de Omgevingsvisie Dordrecht 1.0 en het Groenblauw Programma. Met name voor de ambitie (of doel) voor de biodiverse stad, maar er wordt ook rekening gehouden met de andere doelen (koppeling met doelen aantrekkelijke, gezonde en klimaatbestendige stad) die in de Omgevingsvisie en het Groenblauw Programma staan. Het complete handboek, maar ook een managementsamenvatting is als bijlage opgenomen. Een voorbeeld van het toepassen van NIBO volgt hieronder:

"Het Dordthuis is het eerste (bouw)project waarbij gemeente natuurinclusief bouwt. Dordrecht helpt vier soortgroepen aan betere levensomstandigheden, namelijk vleermuizen, vogels, bijen en vlinders. Dit doen wij door groene daken aan te leggen, verticale groene gevels te realiseren en door vleermuis- en vogelvoorzieningen aan de gevel te maken".

Na vaststelling wordt het Handboek NIBO een standaard afwegingskader voor ontwikkelingen in de gebouwde als openbare ruimte (hierna te noemen gebouwde omgeving). Dit voor alle initiatiefnemers in de stad (zowel gemeente als ondernemers en projectontwikkelaars). Zowel in de stad als buiten de stad, zowel in de openbare ruimte als op particulier terrein.

Hoe verder na deze raadsinformatiebrief?

Juridische borging

Na het nemen van het collegebesluit wordt het handboek NIBO juridisch bindend in nieuwe projecten. Voor de juridische borging is het nodig om een onderscheid te maken in projecten in het openbaar gebied die onder de werking van het handboek KOR vallen en bouwprojecten die onder de werking van de Welstandsnota vallen.

Voor projecten die betrekking hebben op de inrichting van het openbaar gebied wordt het handboek NIBO opgenomen in het KOR (Kwaliteitshandboek Openbare ruimte). Een collegebesluit tot aanpassing van het handboek KOR is voldoende om dit te borgen. Voor bouwprojecten is, na vaststelling van dit handboek door het college, een aanpassing van de Welstandsnota noodzakelijk. Dit gebeurt via een raadsvoorstel. De raad is namelijk bevoegd om hier een beslissing over te nemen. De aanpassing betreft een wijziging van de voorkeur om natuurinclusief te bouwen naar dat natuurinclusief bouwen standaard wordt.

In gevallen waar projecten mogelijk worden gemaakt in afwijking van het omgevingsplan en het college bevoegd is, zal het handboek doorwerking krijgen door alleen medewerking te verlenen aan projecten die voldoen aan het handboek NIBO. Het college is hier gehouden het beleid uit het handboek toe te passen. In situaties waar sprake is van ongewenste stapeling van eisen bestaat de mogelijkheid gemotiveerd af te wijken van het Handboek, vergelijkbaar aan de wijze waarop afwijking van de Welstandscriteria mogelijk is.

Uitbreiden kennis

De commissie welstand is inmiddels uitgebreid met een deskundige op het gebied van groenblauwe onderwerpen (waaronder biodiversiteit).

Communicatie

Ook werkt Dordrecht verder aan een publieksvriendelijke uitgave van het handboek NIBO voor initiatiefnemers in de stad, zoals projectontwikkelaars, adviesbureaus, maar ook voor inwoners. En start Dordrecht met een communicatiecampagne om het nieuwe beleid omtrent dit punt kenbaar te maken. Dit gaat samen met een educatie-programma (met Duurzaamheidscentrum Weizigt) om bewustzijn onder inwoners te vergroten en ze te stimuleren om hun eigen tuinen ecologisch in te richten.

Evaluatie

Begin 2025 vindt er een evaluatie plaats. Het college wordt hierover geïnformeerd. De raad ontvangt daarna een informatiebrief. Het gaat om een beleidsevaluatie van het doel "beschermen en bevorderen van de biodiversiteit" dat in de Omgevingsvisie is opgenomen. De centrale vraag is in hoeverre het handboek NIBO bijdraagt aan de realisatie van dit doel. En of het niet tot onevenredig hogere bouwkosten leidt die botsen met andere ambities.

Welke kosten zijn verbonden aan het proces?

Het toepassen van natuurinclusieve maatregelen wordt betaald vanuit de GREX (grondexploitatie). De toepassing van natuurinclusieve maatregelen op gebouwniveau bedraagt ongeveer 2% van de totale bouwkosten. Dit is op basis van ervaringscijfers, die voor enkele gemeentes zijn doorgerekend (Overgenomen uit: Gemeente Groningen, 2022. Beleidskader Natuurinclusief Bouwen). De financiële dekking vereist geen begrotingswijziging. De kosten voor natuurinclusieve maatregelen worden namelijk opgenomen in de begroting van (bouw)projecten. Het Handboek NIBO gaat ook gelden voor andere initiatiefnemers, die op hun beurt zo ook financieel bijdragen aan het maken van bestendige en veerkrachtige biotopen voor de natuur in Dordrecht.

Wat zijn de belangrijkste gerelateerde besluiten?

De volgende besluiten zijn gerelateerd aan het handboek NIBO:

[De Omgevingsvisie 1.0, vastgesteld op 28 april 2021.](#)

Gemeente Dordrecht heeft in de Dordtse omgevingsvisie 1.0 het doel vastgelegd om de biodiversiteit te beschermen en te bevorderen.

[De provinciale omgevingsverordening, vastgesteld op 15 december 2021.](#)

De provincie Zuid-Holland heeft recent haar Omgevingsbeleid herzien met de Module Soortenbeleid. Om de biodiversiteit te behouden en te versterken is het volgende artikel toegevoegd aan de Omgevingsverordening:

Artikel 7.45ca (kansen voor biodiversiteit): een omgevingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt, betreft daarbij de mogelijkheden voor het bevorderen van de biologische diversiteit.

Natuurinclusief bouwen en ontwerpen is een manier om de mogelijkheden voor het bevorderen van de biodiversiteit te verkennen. Het handboek NIBO geeft daar de nodige uitleg over. Het sluit dus aan op het provinciaal omgevingsbeleid.

Verschiedende vastgestelde beleidsdocumenten hebben natuurinclusief bouwen genoemd:

[Het Ontwerphandboek kwaliteit van de openbare ruimte \(KOR, versie 1.00\).](#)

Het KOR is een intern beleidsstuk dat binnen de gemeente gebruikt wordt om plannen in de openbare ruimte integraal te toetsen. Biodiversiteit is één belangrijk onderdeel van het KOR. Over natuurinclusief bouwen staat er het volgende:

Gebouwde voorzieningen/constructies in de openbare ruimte dragen daar waar mogelijk bij aan het vergroten van biodiversiteit.

[Welstandsnota Dordrecht 2021, vastgesteld op 26 januari 2021.](#)

In de Welstandsnota van Dordrecht staan achtergronden van het gemeentelijk welstandsbeleid en de wijze van waardering van bestaande beeldkwaliteiten in de stad.

Voor het stedelijk groen en het buitengebied beschrijft de nota de volgende aanbeveling:

Bouwwerken zijn bij voorkeur natuurinclusief ontworpen, dat wil zeggen dat in het ontwerp maatregelen zijn geïntegreerd om de lokale biodiversiteit te versterken.

[Groenblauw programma Eiland van Dordrecht, ter kennisgeving aangeboden aan de raad in februari 2022.](#)

Het Groenblauw programma (uitwerking van de Visie Groenblauw eiland van Dordrecht) is een uitwerking van vier themadoelen die vanuit de Omgevingsvisie zijn benoemd. Deze doelen gaan over een aantrekkelijke, klimaatbestendige, biodiverse en een gezonde stad. In het programma zijn de doelen concreter gemaakt en voorzien van een visie voor groenblauw, regels voor inrichting en beheer (beleid- en beheeruitgangspunten) en eenmalige acties (maatregelen). Waaronder voor biodiversiteit.

Naast de genoemde besluiten zijn er, in aanloop naar het opstellen van dit handboek, sessies met groene partijen, provincie Zuid-Holland en ontwikkelaars geweest.

Het college van Burgemeester en Wethouders